

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
комунального вищого
навчального закладу
«Хортицька національна
навчально-реабілітаційна
академія» Запорізької обласної
ради



О. Л. Позднякова
2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП.00015 Альтернативні комунікативні технології

Галузьзнань: 01 Освіта
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Рівень освіти: другий (магістерський)

2016–2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Альтернативні комунікативні технології» для студентів першого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи другого (магістерського) рівня освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

РОЗРОБНИК:

Позднякова О. Л., професор кафедри спеціальної освіти, перший проректор, кандидат педагогічних наук, доцент

Розглянуто на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол від 23 лютого 2017 р. № 9

Завідувач кафедри спеціальної освіти _____



А.В. Турубарова

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

№ з/п	Назва розділу	Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	4
2.	Мета і завдання навчальної дисципліни	5
3.	Заплановані результати навчання	7
4.	Зміст навчальної дисципліни	8
5.	Структура навчальної дисципліни	11
6.	Тематика лекційних занять	13
7.	Тематика практичних занять	19
8.	Тематика завдань самостійної роботи	22
8.	Індивідуально-дослідна робота	25
10.	Методи контролю та засоби контролю	27
10.	Схема нарахування балів з навчальної дисципліни	29
11.	Рекомендована література (основна, допоміжна)	32
12.	Інформаційні ресурси в мережі Інтернет	32

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУРС підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	01 «Освіта», 016 «Спеціальна освіта» Освітній ступінь: магістр	За вибором студентів
Кількість модулів - 3		Семестр - II
Загальна кількість годин - 90		Лекційних годин - 16
Тижневих годин: аудиторних – 2		Практичні заняття - 20
Аудиторних - 36		Самостійна робота - 54
Самостійна робота студента - 54		Вид підсумкового контролю - залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча навчальна програма з дисципліни «Альтернативні комунікативні технології» є нормативним документом Хортицької національної академії, яка визначає обсяги знань, якими повинен опанувати здобувач вищої освіти відповідно до вимог освітньо-наукової програми, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Альтернативні комунікативні технології», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів другого (магістерського) рівня.

Курс «Альтернативні комунікативні технології» підготовлений для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» для денної форми навчання.

Робоча програма дисципліни «Альтернативні комунікативні технології» розроблена на основі навчальної програми з дисципліни «Альтернативні комунікативні технології», затверджена Вченою радою Хортицької національної академії (протокол від 28.01.2016), доктор соціологічних наук, доцент Позднякова-Кирбят'єва Елліна Геннадіївна.

Робочу програму складено за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України та узгоджено з відповідною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською кредитно-трансферною системою (ECTS).

Зміст робочої навчальної програми розкриває теоретико-методологічні основи дисципліни «Альтернативні комунікативні технології», а саме – напрямки психолого-педагогічної допомоги дітям, які мають повну відсутність чи істотне обмеження мовлення шляхом навчання їх вербальним та невербальним технікам комунікації. Також, засвоєння методичної та практичної складової даного курсу становить науково-теоретичну базу формування соціально-особистісних, загальнонаукових, професійних та спеціалізовано-професійних компетенцій майбутнього вчителя-логопеда. Адже, вітчизняна практика в галузі спеціальної освіти позиціонує визнання компенсаторного та реабілітаційного потенціалу кожної дитини, яка має порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку. У зв'язку з цим постає необхідність вдосконалення змісту корекційно-педагогічних підходів щодо пошуку оптимальних стратегій надання допомоги дітям з особливостями розвитку у задоволенні життєвоважливих потреб та інтересів, навіть тоді, коли їх інтерпретацію унеможливлено в силу істотного обмеження вербальних та комунікативних засобів.

Зміст та структура курсу базуються на анатомо-фізіологічних дисциплінах та реалізують зв'язки з іншими професійно-орієнтованими навчальними дисциплінами. Викладання дисципліни «Альтернативні комунікативні технології» здійснюється з опорою на знання студентами наступних предметів: основи медичних знань, неврологічні основи логопедії, анатомія, фізіологія і гігієна дітей дошкільного віку, основи дефектології, основи логопедії, корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Знання, отримані під час вивчення дисциплін медичного блоку, є основою для розуміння фізіологічних механізмів акту мовлення. Знання, отримані під час вивчення основ логопедії, корекційної педагогіки та спеціальної

психології допоможуть студентам зрозуміти необхідність суворій диференційованості у виборі засобів допоміжної та альтернативної комунікації, а також дотримання індивідуального підходу в процесі навчально-виховної та корекційно-відновлювальної роботи з дитиною, яка має обмеження комунікації.

Мета курсу – підготувати студентів до корекційно-педагогічної роботи з дітьми, які мають істотне обмеження або повну відсутність вербального мовлення.

Предмет дисципліни: психолого-педагогічна допомога дітям з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення засобами альтернативних комунікативних технологій.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- психофізіологічні механізми формування мовленнєвого спілкування та комунікативних здібностей;
- сучасні підходи до організації немовленнєвої комунікації;
- види і засоби альтернативної та допоміжної комунікації;
- рівні розвитку комунікативних навичок дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення;
- зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації;
- основні технології навчання альтернативної та допоміжної комунікації;
- методичні прийоми навчання альтернативної та допоміжної комунікації.

Уміти:

- проводити діагностичне дослідження стану сформованості комунікативних навичок дітей, які мають істотне обмеження або повну відсутність вербального мовлення;
- організовувати корекційно-педагогічну роботу з навчання допоміжної та альтернативної комунікації;
- орієнтуватися в основних видах і засобах навчання альтернативної та допоміжної комунікації;
- здійснювати диференційований підбір прийомів та засобів навчання альтернативної та допоміжної комунікації в залежності від стану сформованості комунікативної функції дитини з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення;
- використовувати мотиваційні стимули навчання альтернативної та допоміжної комунікації.

Програма курсу «Альтернативні комунікативні технології» розрахована на один семестр навчання: 36 годин аудиторної роботи (16 лекцій, 20 практичних) та 54 години самостійної роботи. При визначенні змісту занять враховується те, що магістранти мають можливість практичного застосування набутих знань та навичок на базі центру ранньої соціальної реабілітації у структурі Хортицької національної академії.

3. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У ході засвоєння навчальної дисципліни студент повинен **володіти компетенціями:**

соціально-особистісними:

- розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення;
- готовність до надання консультативної допомоги особам з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення, їх родичам та педагогам з проблем навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого і професійного самовизначення;
- толерантність;
- адаптивність і комунікабельність.

загальнонауковими:

- базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для оптимальної організації психолого-педагогічної допомоги дітям з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення засобами альтернативних комунікативних технологій.

інструментальними:

- навички управління інформацією;
- дослідницькі навички.

професійними:

- базові уявлення про категорії дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення, які є суб'єктами корекційної освіти; розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційних освітніх послуг;
- здатність застосовувати основні теоретичні та практичні методи аналізу та оцінки стану комунікативно-мовленнєвого та психофізичного розвитку дітей, які потребують надання логопедичних та корекційно-освітніх послуг;
- здатність до раціонального вибору та реалізації корекційно-освітніх програм на основі особистісно-орієнтованого та індивідуально-диференційованого підходів до осіб з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення.

спеціалізовано-професійними:

- здатність використовувати професійно-профільовані знання у діагностичному обстеженні дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення з метою уточнення стану сформованості комунікативних навичок та для вибору індивідуальної освітньо-корекційної траєкторії;
- здатність застосовувати систему спеціальних знань, вмінь та навичок використання засобів допоміжної та альтернативної комунікації у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають істотне обмеженням або повну відсутність вербального мовлення.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва розділів, тем та їх зміст
	Модуль 1. Основи допоміжної та альтернативної комунікації
1.	<p>Загальні відомості щодо процесу комунікації.</p> <p>Ключові поняття комунікації. Історичні засади вивчення проблеми комунікації. Етапи становлення комунікації. Види допоміжної та альтернативної комунікації.</p>
2.	<p>Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації.</p> <p>Психолінгвістичні, природничо-наукові, психолого-педагогічні та спеціально-педагогічні аспекти розуміння проблеми мовленнєвої комунікації. Сучасні підходи щодо організації допоміжної та альтернативної комунікації. Психолого-педагогічний супровід сімей, які мають дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю засобів комунікації. Взаємодія з громадськими, соціальними організаціями, закладами культури, освіти, охорони здоров'я щодо толерантного ставлення до осіб, які мають обмеження вербального мовлення.</p>
3.	<p>Структурний компонент альтернативної та допоміжної комунікації</p> <p>Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації. Форми альтернативної комунікації: тотальна, допоміжна, тимчасова, змішана. Допоміжна комунікація «немовленнєвих» дітей. Засоби альтернативної комунікації: нетехнічні та технічні пристрої. Оптимізація процесу вибору засобів комунікації в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення.</p>
4.	<p>Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p>Психолого-педагогічні підходи щодо діагностування потреби в допоміжній та альтернативній комунікації. Етапи діагностичної процедури. Методи діагностичної процедури. Діагностичний інструментарій. Матриця спілкування. Рівні розвитку комунікативних навичок.</p>
5.	<p>Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p>Планування корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації. Мета та завдання навчання. Принципи корекційно-педагогічної роботи. Зміст, методи та прийоми корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.</p>
6.	<p>Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації.</p>

	<p>Форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації. Принципи визначення теми заняття (уроку). Типи занять (уроків) з навчання допоміжної та альтернативної комунікації. Етапи заняття (уроку).</p>
	<p align="center">Модуль 2. Система навчання допоміжної та альтернативної комунікації</p>
7	<p>Комунікація за допомогою технічних засобів.</p> <p>Використання «Інтерактивної дошки» в якості засобу комунікації. Використання технічних засобів «Комунікативні пристрої з синтезатором мовлення» в роботі з «немовленневими» дітьми для організації підтримуючої комунікації. Пристрій для програвання окремих повідомлень. Пристрій для програвання кількох повідомлень. Пристрій з динамічним дисплеєм. Пристрій впорядкування зображень. Пристрій для перетворення письмового мовлення в усне.</p>
8	<p>Комунікація за допомогою жестів. Основи жестового мовлення.</p> <p>Зміст поняття «жест» та його функція. Групи жестів. Жести вказівні та зображувальні. Використання жестового мовлення в дефектології. Знакові системи жестового мовлення: МАКАТОН та SYGNALONG. Доцільність вибору жестового мовлення під час організації процесу альтернативної комунікації.</p>
9	<p>Методика навчання жестового мовлення.</p> <p>Загальні рекомендації щодо навчання жестового мовлення. Порядок введення жестів. Документування жестів. Книга жестів.</p>
10	<p>Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.</p> <p>Загальні рекомендації щодо навчання комунікації за допомогою предметів, фотографій, зображень. Використання предметів, які оточують «немовленневу» дитину в організації початкових форм комунікації. Ускладнення комунікативних можливостей шляхом використання зображень.</p>
11	<p>Комунікація за допомогою графічних символів.</p> <p>Система графічних символів: фотографії, конкретні та загальні схематичні зображення. Істотні характеристики графічних символів. Методичні вимоги до графічних символів. Порядок введення графічних символів. Схема знайомства з графічними символами. Загальні принципи навчання графічним символам. Техніки спілкування за допомогою графічних символів.</p>
12	<p>Методика використання графічних символів.</p> <p>«Читання» та «письмо» графічних символів. Графічні символи як засіб орієнтації в просторі. Графічні символи як засіб орієнтації в часі. Графічні символи як засіб навчання елементарним комунікативним функціям. Графічні символи у складі комунікативних карт, дошок, таблиць. Критерії проектування комунікативних дошок.</p>

	Типи комунікативних дошок.
13	<p>Метод «Піктограм»</p> <p>Піктограма як візуальний образ оточуючого світу. Використання піктограм в повсякденному житті та у процесі спеціальної освіти. Використання методу «Піктограм» в організації допоміжної та альтернативної комунікації.</p>
14	<p>Картинні символи комунікації. Комунікативна система обміну картками «PECS».</p> <p>Значення наглядних, картинних, схематичних символів в житті дитини. Використання спеціальних посібників в організації спілкування з «немовленневою» дитиною. Комунікативна система обміну картками «PECS». Мета навчання альтернативної системи комунікації «PECS». Етапи навчання.</p>
15	<p>Метод «Бліс-комунікації»</p> <p>Створення штучних, специфічних форм спілкування. Спеціальна символічна мова спілкування, створена Чарльзом Бліссом та її використання в організації комунікації «немовленневих» дітей.</p>
	<p>Модуль № 3. Ведення і підтримка діалогу з використанням допоміжної та альтернативної комунікації</p>
16	<p>Діалог у допоміжній та альтернативній комунікації.</p> <p>Визначення поняття «діалог». Ситуативно-особистісний діалог як початкова форма спілкування. Дефіцитарне спілкування та його суб'єкти. Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації (в залежності від стану сформованості експресивної комунікації). Структура комунікативної компетентності співбесідника (фасілітатора).</p>
17	<p>Структура діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжній та альтернативній комунікації.</p> <p>Складові компоненти діалогу. Послідовність ведення діалогу. Групи реплік в діалоговій взаємодії. Стратегії корегування діалогу.</p>
18	<p>Організація діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжній та альтернативній комунікації.</p> <p>Структура підготовчої роботи. Базальна комунікація. Признаки прояву свідомих комунікативних сигналів. Складання плану бесіди. Вибір і систематизація словника в діалоговій взаємодії з використанням допоміжної та альтернативної комунікації. Правила ведення і підтримки діалогу з користувачем допоміжної та альтернативної комунікації.</p>

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми програми	ВСЬОГО	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Всього годин з дисципліни		90	16	20	54
Модуль № 1. Основи допоміжної та альтернативної комунікації		28	6	6	16
1.	Загальні відомості щодо процесу комунікації.	4	1	1	2
2.	Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації.	4	1	1	2
3.	Структурний компонент допоміжної та альтернативної комунікації.	4	1	1	2
4.	Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації.	6	1	1	4
5.	Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.	6	1	1	4
6.	Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації.	4	1	1	2
Модуль № 2. Система навчання допоміжної та альтернативної комунікації		40	9	9	22
7.	Комунікація за допомогою технічних засобів.	6	1	1	4
8.	Комунікація за допомогою жестів. Основи жестового мовлення.	4	1	1	2
9.	Методика навчання жестового мовлення.	6	1	1	4
10.	Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.	4	1	1	2
11.	Комунікація за допомогою графічних символів.	4	1	1	2
12.	Методика використання графічних символів.	4	1	1	2
13.	Метод «Піктограм».	4	1	1	2
14.	Картинні символи комунікації. Комунікативна система обміну картками «PECS».	4	1	1	2
15.	Метод «Бліс-комунікації».	4	1	1	2

Модуль № 3. Ведення і підтримка діалогу з використанням допоміжної та альтернативної комунікації		19	1	5	16
16	Діалог у допоміжній та альтернативній комунікації.	5	1	0	4
17	Структура діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжній та альтернативній комунікації.	5	0	2	4
18	Організація діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжній та альтернативній комунікації.	9	0	3	8

6. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин
	Модуль № 1. Основи допоміжної та альтернативної комунікації	6
1.	<p>Загальні відомості щодо процесу комунікації. Ключові поняття комунікації: альтернативна комунікація, невербальна комунікація, допоміжна комунікація, символ, засіб, стратегія, техніка допоміжної та альтернативної комунікації. Історичні засади вивчення проблеми комунікації. Етапи становлення комунікації. Види допоміжної та альтернативної комунікації: комунікація за допомогою спеціальних пристроїв, залежна комунікація, комунікація з нетехнічними рішеннями.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> вербальні та невербальні засоби спілкування, альтернативна комунікація, допоміжна комунікація, графічні символи, символи Блісса, стратегія, засіб, техніка допоміжної та альтернативної комунікації, залежна комунікація.</p>	1
2.	<p>Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації. Психолінгвістичні, природничо-наукові, психолого-педагогічні та спеціально-педагогічні аспекти розуміння проблеми мовленнєвої комунікації. Сучасні підходи щодо організації допоміжної та альтернативної комунікації. Психолого-педагогічний супровід сімей, які мають дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю засобів комунікації. Взаємодія з громадськими, соціальними організаціями, закладами культури, освіти, охорони здоров'я щодо толерантного ставлення до осіб, які мають обмеження вербального мовлення.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> діти з істотним обмеженням та повною відсутністю мовлення, контингент, користувачі, толерантність.</p>	1
3.	<p>Структурний компонент альтернативної та допоміжної комунікації. Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації. Форми альтернативної комунікації: тотальна, допоміжна, тимчасова, змішана. Допоміжна комунікація «немовленнєвих» дітей. Засоби альтернативної комунікації: нетехнічні засоби (тактильні, графічні символи) та технічні пристрої. Оптимізація процесу вибору засобів комунікації в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> комунікативні порушення, клінічна нозологія, порушення первинні, вторинні, користувачі, комунікація тотальна, допоміжна, тимчасова, змішана, тактильні, графічні символи, предметні та картинні календарі, комунікативні карти, дошки вибору, технічні засоби комунікації, структура мовленнєвого порушення.</p>	1
4.	Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної	1

	<p>комунікації.</p> <p>Психолого-педагогічні підходи щодо діагностування потреби в допоміжній та альтернативній комунікації: онтогенетичний підхід, середовищний підхід. Етапи діагностичної процедури: підготовчий етап, збір інформації, інтерпретація результатів, планування корекційної роботи. Методи діагностичної процедури: спостереження, інтерв'ювання, анкетування. Діагностичний інструментарій: опитувальники, керівництва. Матриця спілкування. Рівні розвитку комунікативних навичок.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> онтогенез, соціальні відносини, індивід, онтогенетичний підхід, середовищний підхід, актуальне і потенціальне середовище, діагностика, діагностичний інструментарій, міждисциплінарна команда, діагностична процедура, інтерпретація результатів, інтерв'ювання, анкетування, опитувальник, протокол, віковий діапазон використання, стратегія навчання, рухові та сенсорні здібності, рецептивна, експресивна комунікація, контекстні символи, матриця спілкування.</p>	
5.	<p>Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p>Планування корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації. Мета та завдання навчання. Принципи корекційно-педагогічної роботи: функціональність навчання, діалогічність навчання, відчуття потреби до комунікації, включення навчання в повсякденне життя, дотримання інтересів та потреб дитини, багатомодальність символів, полісемантичність змісту символів, варіативність комунікативних ситуацій. Зміст, методи та прийоми корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації: метод базальної стимуляції і базальної комунікації; імітаційні вправи, вправи на співвіднесення жестів, тактильних та графічних символів; вправи з розвитку слухової та зорової уваги, вправи на встановлення елементарних причинно-наслідкових зв'язків; моделювання ситуацій комунікації; «читання» та «письмо» за допомогою символів; дидактичні ігри.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> суб'єкти психолого-педагогічного супроводу, емоційно-тактильне, жестове, вербальне наслідування, функціональність навчання, діалогічність навчання, багатомодальність, полісемантичність, варіативність символів, діяльно-орієнтовальна концепція, мотивуючі комунікативні ситуації, варіативність комунікативних ситуацій, моделювання комунікативних ситуацій, базальна стимуляція, базальна комунікація.</p>	1
6.	<p>Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p>Форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації: заняття, урок. Принципи визначення теми заняття (уроку): лексичний, дотримання комунікативних ситуацій, обрання засобу комунікації в</p>	1

	<p>якості теми (жест «Я», «Я хочу» тощо), об'єднання засобу комунікації та комунікативної функції. Типи занять (уроків) з навчання допоміжної та альтернативної комунікації: діагностичне заняття, заняття – знайомство з засобом комунікації, заняття-діалог, заняття-тренінг. Етапи заняття (уроку): підготовчий етап, орієнтовний етап, етап дії, етап відчуття наслідків дії.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> проектування змісту навчання, структурування дії, лексичний принцип, діагностичне заняття, заняття-діалог, заняття-тренінг, діагностичний, пропедевтичний етап, стратегія несподіваної дії, ситуація ігрового спілкування.</p>	
	Модуль № 2. Система навчання допоміжної та альтернативної комунікації	9
7.	<p>Комунікація за допомогою технічних засобів.</p> <p>Використання «Інтерактивної дошки» в якості засобу комунікації. Використання технічних засобів «Комунікативні пристрої з синтезатором мовлення» в роботі з «немовленнєвими» дітьми для організації підтримуючої комунікації. Пристрій для програвання окремих повідомлень. Пристрій для програвання кількох повідомлень. Пристрій з динамічним дисплеєм. Пристрій впорядкування зображень. Пристрій для перетворення письмового мовлення в усне.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> технічні пристрої комунікації, інтерпретація повідомлення, голосовий вивід повідомлення, портативний прилад, комунікатор, миттєві повідомлення.</p>	1
8.	<p>Комунікація за допомогою жестів. Основи жестового мовлення.</p> <p>Зміст поняття «жест» та його функція. Групи жестів: символічні соціальні жести; додаткові соціальні жести; жести, що імітують прості предметні дії; жести, що виконують описову функцію. Жести вказівні та зображувальні. Використання жестового мовлення в дефектології. Знакові системи жестового мовлення: MAKATON та SYGNALONG. Доцільність вибору жестового мовлення під час організації процесу альтернативної комунікації.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> жести емблемативні, ілюстративні, комунікативні, символічні соціальні жести, додаткові соціальні жести, вказівні та зображувальні жести, природня комунікація, системи жестового мовлення MAKATON та SYGNALONG.</p>	1
9.	<p>Методика навчання жестового мовлення.</p> <p>Загальні рекомендації щодо навчання жестового мовлення. Порядок введення жестів: етап розуміння значення жесту, етап наслідування дорослого, самостійне використання жесту за призначенням. Документування жестів: схематичне зображення жесту, інтерпретація жесту. Книга жестів.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> наочно-дійові жести, мотивовані жести, документування жестів, інтерпретація жестів, семантика жесту, звукові, мовленнєві, жестові аналоги, книга жестів.</p>	1
10.	Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.	1

	<p>Загальні рекомендації щодо навчання комунікації за допомогою предметів, фотографій, зображень. Використання предметів, які оточують «немовленнєву» дитину в організації початкових форм комунікації. Ускладнення комунікативних можливостей шляхом використання зображень.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> предмет, символ, зображення, набори малюнків, ідентифікація.</p>	
11.	<p>Комунікація за допомогою графічних символів.</p> <p>Система графічних символів: фотографії, конкретні та загальні схематичні зображення. Істотні характеристики графічних символів: невизначеність, складність, протиставлення фігури та фону, іконічність, характерність для сприйняття, розмір. Методичні вимоги до графічних символів. Порядок введення графічних символів: знайомство з предметом, співвіднесення предмета з реалістичним зображенням, ідентифікація символу, використання засвоєного символу у різних ситуаціях. Схема знайомства з графічним символом: ідентифікація символу, вибір заданого символу з двох, вибір двох однакових символів з групи інших, вибір ідентичного символу серед певної кількості інших, складання фрази за допомогою символів, складання окремих фраз та вибір заданої. Загальні принципи навчання графічним символам: принцип від реального до абстрактного, принцип надмірності символів, принцип переходу від слова до фрази, принцип переходу від занять до щоденної спонтанної комунікації, принцип поетапного навчання символам. Техніки спілкування за допомогою графічних символів.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> графічні символи, бібліотека символів, іконічність, символи Бліса, піктограми, системи Ребус, Макатон, символи Віджит.</p>	1
12.	<p>Методика використання графічних символів.</p> <p>«Читання» та «письмо» графічних символів. Графічні символи як засіб орієнтації в просторі. Графічні символи як засіб орієнтації в часі. Графічні символи як засіб навчання елементарним комунікативним функціям. Графічні символи у складі комунікативних карт, дошок, таблиць. Критерії проектування комунікативних дошок. Типи комунікативних дошок: категоріальні, тематичні, розмовні, комунікативні дошки з базовим словником, алфавітні та орфографічні комунікативні дошки, кодові комунікативні дошки, комунікативні дошки F.A.S.T, комунікативні книги.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> адаптація процесів читання та письма, дошка вибору, рамка для вказівки поглядом, соціальні рутини, категоріальні комунікативні дошки, тематичні, розмовні, комунікативні дошки з базовим словником, алфавітні та орфографічні комунікативні дошки, кодові комунікативні дошки, комунікативні дошки F.A.S.T, комунікативні книги</p>	1
13.	<p>Метод «Піктограм».</p>	1

	<p>Піктограма як візуальний образ оточуючого світу. Використання піктограм в повсякденному житті та у процесі спеціальної освіти. Використання методу «Піктограм» в організації допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> графічні символи, піктограми, детальні, абстрактні символи, стандартизовані набори символів, стандартизовані системи символів, система Леба, система Бліса, система Touch'nTalk.</p>	
14.	<p>Картинні символи комунікації. Комунікативна система обміну картками «PECS».</p> <p>Значення наглядних, картинних, схематичних символів в житті дитини. Використання спеціальних посібників в організації спілкування з «немовленневою» дитиною. Комунікативна система обміну картками «PECS». Мета та етапи навчання альтернативній системі комунікації «PECS». Етапи навчання: фізичний обмін картки на предмет, стимуляція спонтанності, вибір з двох графічних символів, формування речення, відповіді на запитання, спонтанні коментарі.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> наглядні, картинні, схематичні символи, «Картки-підказки», «Книга» розмов», комунікативна система обміну картками «PECS», самостійно ініційована комунікація, харчові, ігрові заохочення, рейтинговий список вподобань, принцип обміну, конкретна наглядна ситуація обміну.</p>	1
15.	<p>Метод «Бліс-комунікації».</p> <p>Створення штучних, специфічних форм спілкування. Спеціальна символічна мова спілкування, створена Чарльзом Блісом та її використання в організації комунікації «немовленневих» дітей.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> штучні, специфічні форми спілкування, символічна мова спілкування, метод «Бліс-комунікації».</p>	1
	<p>Модуль № 3. Ведення і підтримка діалогу з використанням допоміжної та альтернативної комунікації</p>	1
16.	<p>Діалог у допоміжній та альтернативній комунікації.</p> <p>Визначення поняття «діалог». Ситуативно-особистісний діалог як початкова форма спілкування. Дефіцитарне спілкування та його суб'єкти. Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації (в залежності від стану сформованості експресивної комунікації): комуніканти-новачки, залежні комуніканти, незалежні комуніканти. Структура комунікативної компетентності фасілітатора.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> усне мовлення, діалог, репліка, одиниця мовлення індивіда, організуючий центр діалогу, соціально-комунікативна задача, соціально-комунікативна взаємодія, інтерактивна взаємодія, дефіцитарне спілкування, псевдокомунікація, комуніканти-новачки, залежні комуніканти, незалежні комуніканти, актуальні та потенційні комунікативні партнери, фасілітатор, комунікативна компетентність, лінгвістична, стратегічна, соціальна, операціональна компетенція.</p>	1
	РАЗОМ	16

7. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин
	Модуль № 1. Основи допоміжної та альтернативної комунікації	6
1.	Загальні відомості щодо процесу комунікації. <i>Завдання.</i> Скласти глосарій за темою «Допоміжна та альтернативна комунікація».	1
2.	Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації. <i>Завдання.</i> Підготувати презентаційні та методичні матеріали для індивідуального консультування батьків дитини з істотним обмеженням комунікативної функції щодо використання засобів допоміжної та альтернативної комунікації під час сумісних ігор з дитиною та у побуті.	1
3.	Структурний компонент альтернативної та допоміжної комунікації. <i>Завдання.</i> Розвести поняття «Альтернативна комунікація», «Допоміжна комунікація». Привести приклади оптимізації процесу вибору засобів комунікації в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення.	1
4.	Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації. <i>Завдання.</i> Структурувати зміст процедури вивчення комунікативних навичок дитини з урахуванням трьох етапів діагностики. Заповнити бланк констатації результатів діагностики.	1
5.	Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації. <i>Завдання.</i> Ознайомитись з розділом «Мовлення дитини» комплексної програми розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». Розкрити зміст заходів корекційно-педагогічного впливу з формування комунікативних навичок в дитини, яка має істотні обмеження комунікативної функції.	1
6.	Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації. <i>Завдання.</i> Сформулювати установки та правила складення конспекту заняття з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.	1
	Модуль № 2. Система навчання допоміжної та альтернативної комунікації	9
8.	Комунікація за допомогою технічних засобів. <i>Завдання.</i> Скласти план-конспект заняття з формування комунікативних навичок за допомогою одного з комунікативних пристроїв з синтезатором мовлення за схемою: тема, мета, задачі, обладнання, хід заняття (з описом поведінки партнера з комунікації та користувача засобу комунікації). Аргументувати доцільність вибору змісту навчання.	1

9.	Комунікація за допомогою жестів. Основи жестового мовлення. <i>Завдання.</i> Аргументувати доцільність вибору жестового мовлення під час організації процесу альтернативної комунікації. Підготувати презентаційні та методичні матеріали для індивідуального консультування батьків щодо особливостей використання жестового мовлення під час сумісних ігор з дитиною та у побуті.	1
10.	Методика навчання жестового мовлення. <i>Завдання.</i> Оволодіти елементарними жестами розмовного жестового мовлення з теми «Людина». Змоделювати ситуацію альтернативного спілкування за допомогою жестового мовлення.	1
11.	Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень. <i>Завдання.</i> Скласти план-конспект заняття з навчання комунікації «немовленневої дитини» за допомогою предметів, фотографій та зображень за схемою: тема, мета, задачі, обладнання, хід заняття (з описом поведінки партнера з комунікації та користувача засобу комунікації). Аргументувати доцільність вибору змісту навчання.	1
12.	Комунікація за допомогою графічних символів. <i>Завдання.</i> Змоделювати ситуацію альтернативного спілкування за допомогою графічних символів з урахуванням порядку введення символів та принципів навчання графічним символам.	1
13.	Методика використання графічних символів. <i>Завдання.</i> Відібрати та систематизувати словник для комунікативної дошки. Визначити тип комунікативної дошки та можливі стратегії оптимізації пошуку символів у даному комунікативному пристрої.	1
14.	Метод «Піктограм». <i>Завдання.</i> Змоделювати ситуацію альтернативного спілкування за допомогою піктограм.	1
15.	Картинні символи комунікації. Комунікативна система обміну картками «PECS». <i>Завдання.</i> Проаналізувати зміст навчання комунікації на кожному етапі тренінгу «PECS» за схемою: етап тренінгу; мета тренінгу; комунікативна ситуація; комунікативні засоби, що використовуються; суб'єкти комунікації; репертуар поведінки партнера з комунікації; репертуар поведінки користувача засобу комунікації; прийоми навчання; можливе ускладнення навчання. Аргументувати доцільність вибору змісту навчання та його реалізації відносно мети тренінгу «PECS».	1
16.	Метод «Бліс-комунікації». <i>Завдання.</i> Змоделювати ситуацію альтернативного спілкування за допомогою методу «Бліс-комунікації». Обґрунтувати доцільність використання методу «Бліс-комунікації» в повсякденному житті та у процесі спеціальної освіти.	1
	Модуль № 3. Ведення і підтримка діалогу з використанням допоміжної та альтернативної комунікації	5
18.	Структура діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжної	2

	<p>та альтернативній комунікації. <i>Завдання.</i> Сформулювати установки і правила ведення та підтримки діалогу з використанням засобів допоміжної та альтернативної комунікації.</p>	
19.	<p>Організація діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжної та альтернативній комунікації. <i>Завдання.</i> Змоделювати ситуацію діалогової взаємодії з «немовленнєвою дитиною» на предмет з'ясування її бажання. Проаналізувати ситуацію з точки зору: активності/пасивності кожної із сторін; направленості на партнера з комунікації (прояву уваги до його дій, використання пауз-очікувань, техніки адаптованого мовлення; наглядних опор); конкретності/абстрактності самого бажання.</p>	3
	РАЗОМ	20

8. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	Модуль 1. Основи допоміжної та альтернативної комунікації	16
1.	<p>Загальні відомості щодо процесу комунікації. Скласти бібліографічний список за темою «Допоміжна та альтернативна комунікація» з використанням матеріалів періодичних видань «Дефектология» і «Логопед» за 2000-2015 р. Скласти перелік інтернет-сайтів, які висвітлюють проблему допоміжної та альтернативної комунікації.</p>	2
2.	<p>Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації. Проаналізувати сучасні підходи щодо організації допоміжної та альтернативної комунікації. Результати аналізу занести до графічної таблиці.</p>	2
3.	<p>Структурний компонент альтернативної та допоміжної комунікації. Скласти методичні рекомендації для корекційних педагогів щодо реалізації диференційованого підходу відносно осіб з обмеженням комунікативної функції під час вибору засобів допоміжної та альтернативної комунікації.</p>	2
4.	<p>Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації. Скласти методичні рекомендації до використання діагностичної методики «Матриця спілкування» та складення профілю матриці. Підготувати діагностичний інструментарій.</p>	4
5.	<p>Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації. Скласти перелік комунікативних навичок дитини з особливостями психофізичного розвитку за результатами аналізу змісту комплексної програми розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт».</p>	4
6.	<p>Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації. Скласти перелік конкретних ситуацій комунікативної взаємодії під час навчання допоміжної та альтернативної комунікації дітей з особливостями психофізичного розвитку.</p>	2
	Модуль № 2. Система навчання допоміжної та альтернативної комунікації	22
7.	Комунікація за допомогою технічних засобів.	4

	Скласти інструкцію до використання пристрою для програвання окремих повідомлень.	
8.	Комунікація за допомогою жестів. Основи жестового мовлення. Скласти план-конспект заняття з навчання жестового мовлення дитини дошкільного віку (етап розуміння значення жесту).	2
9.	Методика навчання жестового мовлення. Скласти книгу жестів за темами «Людина», «Дім», «Відпочинок і спілкування».	4
10.	Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень. Скласти методичні рекомендації для батьків щодо особливостей використання предметів, фотографій та зображень для організації початкових форм комунікації «немовленневої дитини».	2
11.	Комунікація за допомогою графічних символів. Скласти методичні рекомендації для корекційних педагогів щодо особливостей використання графічних символів під час організації навчально-виховної та корекційно-відновлювальної роботи з дитиною, що має обмеження комунікації.	2
12.	Методика використання графічних символів. Скласти інструкцію до проектування та використання комунікативної дошки (тип комунікативної дошки за вибором).	2
13.	Метод «Піктограм» Виготовити дидактичний матеріал для організації спілкування з дитиною з обмеженням комунікативної функції за допомогою піктограм.	2
14.	Картинні символи комунікації. Комунікативна система обміну картками «PECS». Скласти план-конспект заняття з навчання комунікації на одному з етапів тренінгу «PECS» за схемою: тема, мета, задачі, обладнання, хід заняття (з описом поведінки партнера з комунікації та користувача засобу комунікації).	2
15.	Метод «Бліс-комунікації». Скласти інструкцію з використання методу «Бліс-комунікації» в процесі навчання допоміжної та альтернативної комунікації дітей дошкільного віку.	2
	Модуль № 3. Ведення і підтримка діалогу з використанням допоміжної та альтернативної комунікації	16
16.	Діалог у допоміжній та альтернативній комунікації. Визначити структуру комунікативної компетентності партнера з комунікації (фасілітатора). Дані занести до комунікативної таблиці.	4
17.	Структура діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжної та альтернативної комунікації. Виготовити дидактичний матеріал для візуальної підтримки	4

	діалогу в процесі навчання допоміжної та альтернативної комунікації дітей дошкільного віку.	
18.	<p>Організація діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p>Скласти план ведення та підтримки «діалогу» з дітьми з ненавмисною комунікативною поведінкою шляхом використання методу базальної стимуляції. Обґрунтувати доцільність використання даного методу.</p>	8
	РАЗОМ	54

9. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності магістранта, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Альтернативні комунікативні технології» – це вид науково-практичної роботи магістранта, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з корекційної педагогіки та практичними вміннями аналізувати досліджувану проблему, відображає певний рівень навчальної компетентності студента. З даної дисципліни студент виконує два індивідуально-дослідних завдання (творчі проекти) за результатами вивчення змістових модулів I, II, III.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена робота у межах навчальної програми курсу «Альтернативні комунікативні технології», яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює значний обсяг змісту навчального курсу.

Види ІНДЗ.

- Педагогічна гра на тему: «Використання засобів допоміжної та альтернативної комунікації в організації корекційно-педагогічної роботи з дітьми з ТПМ: за і проти» Творчий проект подається в друкованому вигляді та на електронних носіях. Презентація проекту готується з використанням інтерактивної дошки.

Набрана кількість балів додається до загальної кількості балів.

Критерії оцінювання ІНДЗ (творчого проекту)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань творчого проекту. Володіння понятійно-категоріальним апаратом.	2
2.	Критичний аналіз суті та змісту проблеми дослідження. Виклад фактів, ідей, результатів творчого пошуку в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій і перспектив подальшого розвитку даного питання.	2
3.	Наявність обґрунтованої власної позиції, пропозицій щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив розвитку досліджуваної проблеми.	2
4.	Оригінальність представлених матеріалів.	2

5.	Креативність викладу матеріалу (з використанням мультимедійних технологій).	2
Разом		10 балів

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Історичні засади вивчення проблеми комунікації.
2. Психолого-педагогічні та соціальні засади проблеми комунікації.
3. Сучасні підходи щодо організації допоміжної та альтернативної комунікації.
4. Взаємодія з громадськими, соціальними організаціями, закладами культури, освіти, охорони здоров'я щодо толерантного ставлення по відношенню до осіб, які мають обмеження вербального мовлення.
5. Психолого-педагогічний супровід сімей, які мають дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю засобів комунікації.
6. Оптимізація процесу вибору засобів комунікації в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення.
7. Психолого-педагогічні підходи щодо діагностування потреби в допоміжній та альтернативній комунікації.
8. Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
9. Організаційні форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
10. Використання технічних засобів «Комунікативні пристрої з синтезатором мовлення» в роботі з «немовленневими» дітьми для організації підтримуючої комунікації.
11. Використання жестового мовлення в дефектології.
12. Знакові системи жестового мовлення: MAKATON та SYGNALONG.
13. Використання предметів, які оточують «немовленнєву» дитину в організації початкових форм комунікації.
14. Графічні символи як засіб навчання елементарним комунікативним функціям.
15. Використання методу «Піктограм» в організації процесу допоміжної та альтернативної комунікації.
16. Значення наглядних, картинних та схематичних символів в житті людини.
17. Використання комунікативної системи обміну картками «PECS» в організації процесу допоміжної та альтернативної комунікації.
18. Спеціальна символічна мова спілкування, створена Чарльзом Бліссом, та її використання в організації комунікації «немовленневих» дітей.
19. Ситуативно-особистісний діалог як початкова форма спілкування.
20. Організація діалогової взаємодії з використанням засобів допоміжної та альтернативної комунікації.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, бліц-опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді.

➤ **методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат, конспекти статей, занять.

➤ **комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проектів.

➤ **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Історичні засади вивчення проблеми комунікації.
2. Види комунікації: вербальна та невербальна.
3. Етапи становлення комунікації.
4. Сучасні підходи щодо організації допоміжної та альтернативної комунікації.
5. Психолого-педагогічний супровід сімей, які мають дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю засобів комунікації.
6. Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації.
7. Форми альтернативної комунікації: тотальна, допоміжна, тимчасова, змішана.
8. Допоміжна комунікація «немовленнєвих» дітей.
9. Засоби комунікації: природничі, наочні, інтерактивні.
10. Оптимізація процесу вибору засобів комунікації в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення.
11. Психолого-педагогічні підходи щодо діагностування потреби в допоміжній та альтернативній комунікації
12. Етапи діагностичної процедури.
13. Методи діагностичної процедури. Діагностичний інструментарій.
14. Матриця спілкування. Рівні розвитку комунікативних навичок.
15. Мета та завдання корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
16. Принципи корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
17. Методи та прийоми корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
18. Форми навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
19. Принципи визначення теми заняття (уроку).
20. Типи заняття (уроку) з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.
21. Етапи заняття (уроку) з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.

22. Використання технічних засобів «Комунікативні пристрої з синтезатором мовлення» в роботі з «немовленневими» дітьми для організації підтримуючої комунікації.

23. Зміст поняття «жест» та його функція. Використання жестового мовлення в дефектології.

24. Види жестового мовлення. Знакові системи жестового мовлення: МАКАТОН та SYGNALONG.

25. Доцільність вибору жестів під час організації процесу альтернативної комунікації.

26. Загальні рекомендації до навчання жестового мовлення.

27. Порядок введення жестів. Етапи навчання жестового мовлення.

28. Документування жестів. Книга жестів.

29. Загальні рекомендації щодо навчання комунікації за допомогою предметів, фотографій, зображень.

30. Використання предметів, які оточують «немовленневу» дитину в організації початкових форм комунікації.

31. Система графічних символів: картинні символи комунікації, піктограми, символи Бліса. Істотні характеристики графічних символів.

32. Методичні вимоги до графічних символів.

33. Порядок введення графічних символів. Схема знайомства з графічними символами.

34. Загальні принципи навчання графічним символам.

35. Графічні символи як засіб навчання елементарним комунікативним функціям.

36. Графічні символи у складі комунікативних карт, дошок, таблиць.

38. Використання методу «Піктограм» в організації допоміжної та альтернативної комунікації.

39. Мета та етапи навчання альтернативній системі комунікації «PECS».

40. Спеціальна символічна мова спілкування, створена Чарльзом Блісом та її використання в організації комунікації «немовленневих» дітей.

41. Визначення поняття «діалог». Ситуативно-особистісний діалог як початкова форма спілкування.

42. «Утруднене спілкування» та його суб'єкти.

43. Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації (в залежності від стану експресивної комунікації).

44. Структура комунікативної компетентності фасілітатора.

45. Складові компоненти діалогу. Послідовність ведення діалогу.

46. Візуальні підтримки діалогу. Стратегії корегування діалогу.

47. Структура підготовчої роботи з навчання діалогу.

48. Базальна комунікація. Признаки прояву свідомих комунікативних сигналів.

49. Складання плану бесіди.

50. Вибір і систематизація словника в діалоговій взаємодії з використанням засобів допоміжної та альтернативної комунікації.

11. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальні досягнення студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» з дисципліни «Альтернативні комунікативні технології» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного, модульного контролю та комплексної модульної контрольної роботи.

Об'єктом оцінювання знань студентів у процесі поточного контролю є:

- систематичність, активність та змістовність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу на практичних заняттях;
- рівень виконання модульних завдань;
- виконання завдань для самостійного опрацювання.

1. Рейтингове оцінювання курсу практичних занять та самостійної роботи:

- 1.1. Підготовка фіксованого виступу - 1-5 балів.
- 1.2. Участь у обговоренні питань плану практичних занять - 1-5 балів.
- 1.3. Використання додаткових літературних джерел, анотації статей - 1-5 балів.
- 1.4. Підготовка реферату - 1-5 балів.
- 1.5. Підготовка наукового повідомлення - 1-5 балів.
- 1.6. Самостійне опрацювання окремих питань - 1-5 балів.
- 1.7. Тестування - 1-5 балів.
- 1.8. Перевірка зошита (конспектів) - 1-5 балів.

2. Форми модульного контролю:

- 2.1. Глибоке розкриття всіх питань - 4-5 балів.
- 2.2. Повна, коротка відповідь - 3-4 бали.
- 2.3. Коротка відповідь з кількома помилками - 3 бали.
- 2.4. Неповна відповідь - 1 бал.
- 2.5. Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків - 1 бал.
- 2.6. Незадовільна відповідь - 0 балів.

3. Додаткові бали:

- 3.1. Доповнення на практичних заняттях – 1-2 бали.
- 3.2. Участь у дискусії – 1-2 бали.
- 3.3. Творчий підхід до вирішення завдань - 1-2 бали.

4. Штрафні бали:

- 4.1. За відсутність на лекціях - мінус 2 бали.
- 4.2. За відсутність на практичних заняттях - мінус 2 бали.
- 4.3. Неготовність до практичного заняття - мінус 3 бали.

Пропущена з поважної причини робота може бути зданою протягом двох тижнів без зняття штрафних балів.

Пропущена за неповажних причин робота також повинна бути відпрацьована, але вже зі зняттям 50% штрафних балів.

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних занять, поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У таблиці представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Альтернативні комунікативні технології».

Розподіл балів, які отримують студенти

	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		залік	Підсумкова оцінка
Максимальна кількість балів	30		30		20			
	ПК	МК	ПК	МК	ПК	МК		
	20	10	20	10	10	10		
Кількість балів за змістовими модулями і модульний контроль, в т.ч. за видами робіт							20	100
- практичні заняття	10		10		5			
- виконання СРС	10		10		5			

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

КМКР проводиться у формі виконання письмових завдань. Перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, критерії оцінювання залікових завдань, доводяться до студентів на початку семестру.

Для оцінювання відповідей студентів з навчальної дисципліни «Альтернативні комунікативні технології» використовуються наступні критерії.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Оцінка	Критерії оцінювання
<p>«відмінно» (90–100 балів)</p>	<p>ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.</p>
<p>«добре» (74–89 балів)</p>	<p>ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань; але у відповіді студента наявні незначні помилки.</p>
<p>«задовільно» (60–73 балів)</p>	<p>ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.</p>
<p>«незадовільно» (0–59 балів)</p>	<p>виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.</p>

12. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алексеева Е.И. Формирование навыков общения с использованием средств альтернативной коммуникации у детей с тяжелыми и множественными нарушениями развития / Е.И. Алексеева, С.В. Андреева // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. — 2014. — №3
2. Битова А. Л. Методы и приемы стимуляции речи у детей, имеющих тяжелые и множественные нарушения развития [[Текст]] / Битова А. Л., Островская Л. А. // Практический психолог и логопед в школе и ДООУ. - № 4. - 2012. - С. 2-3.
3. Вердербер Рудольф. Психология общения. Тайны эффективного взаимодействия = Communicate! : Полный курс. - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007.
4. Волкова Л.С. Логопедия : учеб. для вузов / Под ред.Л.С.Волковой. - 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Владос, 2007.
5. Зайцева Г. Л. Жестовая речь. Дактилология : учеб.для вузов. - М.: Владос, 2000.
6. Изменения в языке и коммуникации: XXI век : сб. ст. / Сост.и отв.редМ.А.Кронгауз. - М., 2006.
7. Карпов А. А. Компьютерный анализ и синтез русского жестового языка [[Текст]] / А. А. Карпов // Вопросы языкознания. - № 6. - 2011.
8. Мельник А.А. Как читать человека:Жесты,позы,мимика / Сост.А.А.Мельник. - М.: Рипол Классик, 2005.
9. Мудрик А. В. Социализация человека : учеб.пособие для вузов. - М.: Академия, 2004.
- 10.Назарова Н.М. Специальная педагогика [Текст] : учеб. пособие для пед. вузов / под ред. Н.М.Назаровой. - 8-е изд., испр. - М.: Академия, 2008.
11. Недосека О. Н. Основы теории коммуникаций: курс лекций / О. Н. Недосека. - М.: Владос, 2010.
12. РоговЕ.И. Я познаю себя. Психология общения с друзьями или я и другие:мимика,жесты,первое впечатление. - М.;Ростов н/Д: МарТ, 2006.
13. Самсонова Е. В. Инклюзивное образование: технологии формирования у детей навыков социального взаимодействия [[Текст]] / Е. В. Самсонова, В. Л. Рыскина // Социальная педагогика. - № 1. - 2014. - С. 57-66. - Библиогр.: с. 66
14. Солдатенкова Е. Н. Трудный путь к окружающим, или Как далеко может завести невозможность самовыражения: история одного случая / Е. Н. Солдатенкова // Аутизм и нарушения развития. - N 1. - 2011. - С. 10-15.
15. Течнер С., Мартинсен Х. Введение в дополнительную и альтернативную коммуникацию. М., Теревинф, 2014.

Додаткова

16. ТрайневВ.А. Информационные коммуникационные педагогические технологии: (Обобщения и рекомендации) : учеб.пособие / Ун-т информатизации и упр. - 3-е изд. - М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2007.
17. Феррой Л. М. Формирование навыков общения у детей с нарушениями

аутистического спектра / Л. М. Феррой, Т. Д. Панюшева // Аутизм и нарушения развития. - N 4. – 2009.

18. Фрост Л. Система альтернативной коммуникации с помощью карточек (PEKS) / Фрост, Э. Бонди. – М.: Теревинф, 2011.

19. Царев А.М. Организация обучения и воспитания детей и подростков с тяжелыми и множественными нарушениями развития в Псковском центре лечебной педагогики / А.М. Царев // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. — 2011. — №4. — С. 12–22.

20. Шипицына Л.М. Развитие навыков общения у детей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью. СПб, 2004.

21. Штягинова Е.А. Альтернативная коммуникация. Н., 2012.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ:

1. Журнал «Дефектология» (2005- 2014)
2. Журнал «Логопедия» (2009-2014)
3. Журнал «Логопед в детском саду» (2008-214)

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ:

1. <http://www.solnushki.ru/library/logopedia>
2. <http://pismoref.ru/3721560578.html>
3. Библиотека журнала «Логопед» <http://www.logoped-sfera.ru/>
4. Логопедическая библиотека <http://lb.ucoz.com/>